

Ipoteza aportului migrației gepide ca etapă în constituirea poporului român– Părțile I și II

Migrația gepidă pare să fi avut un aport mai important decât cele precedente la constituirea poporului român. Un promotor al acestei idei a fost îndeosebi C.C. Diculescu, de la care au rămas lucrări valoroase și considerate importante chiar și de către oponenții săi înverșunați, nu numai pe tema gepizilor (C. C. Diculescu- "Die Gepiden", Leipzig 1923). Foarte documentată este *Colectiv- "Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea"*, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995, pag. 279-325 cu privire la această perioadă a migrațiilor, dar lucrarea nu cuantifică explicit acest aport al popoarelor gepidice.

Practic însă de o altă modalitate de a explica oiconime existente pe teritoriile Estoniei și Finlandei și respectiv "coincidențe" și cu populația saami (laponă), precum și cu regiunea catalană (de descendență got-alanică) pentru care sesizăm unele coincidențe fonetice cu oiconime din România nu dispunem. Desigur, aceste comparații sunt discutabile. Unele oiconime reproduc poate nume tribale sau au cine știe ce alte explicații. Nici *Edward Gibbon- "Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman"*, nu tratează explicit această temă, gepizii fiind așezați în teritorii care nu mai aparțineau Imperiului. Am găsit un titlu de carte și un nume de autor, dar nu am avut acces la conținutul cărții: Lucien Musset- "The Germanic Invasion: The Making of Europe AD 400-600", Pennsylvania State University Press, 1975 (traducere de Edward și Columba James). Originalul

e probabil în franceză. Manualul pentru clasa a VII-a de „Istorie antică și medie a României”, Ed. Didactică și Pedagogică, 1984 prezintă destul de bine „punctul de vedere oficial, academic”, evitând chestiunile susceptibile la comentarii. Despre gepizi a scris Walter Pohl, iar Pál Lakatos a reunit toate textele surselor vechi în *Opuscula Bizantina*, vol. II. A mai scris și Dieter Quast, iar pe tema arheologiei danubiene de sorginte gepidică Ágnes B. Tóth. O conferință internațională asupra problematicei gepizilor a organizat Universitatea Eötvös Loránd în Budapesta între 14-15 decembrie 2015 sub titlul: „Collapse-Reorganization-Continuity. Gepids after the Fall of the Hun Empire” (editorii sintezei: Tivadar Vida, Dieter Quast, Zsófia Rácz, István Koncz). Aceasta probează că e o problemă comună, popoarele gepide fiind (posibil) în mod egal strămoșii românilor și maghiarilor (și nu numai).

Iată „coincidențele” oiconimice cu Estonia: nume de sate în principal din reg. Ida-Viru, Estonia: Moldova, Mehida, Matka, Saka, Varja, Pagari, Kalina, Lügänu, Härjapea, Remniku, Hurtja, Porskowo, Isaku, Vanatare, Laatre, Tabara, Raadna, Purtse-Matka, Kukruse, iar în sud și est Hummuli, Mõniste, Orava, Sultsi, Saku, Kalvi, Luidja, Tartu, râurile Jägala, Raudna, Navesti, insulele Kihnu, Hiiumaa, Saaremaa sunt redactate pe hărți estoniene, având echivalențe preponderente în Caraș-Severin și Suceava (Moldova, Baia sau Civitas Moldaviae, Mehadia/Mehadica, Sacu, Var și Vărădia, Pogara, Calina din Caraș-Severin; Matca Galați; Vadu Moldovei, Valea Moldovei, Săcuța, Văratec, Călinești, Hurjueni din Suceava; Logănești, raion Hâncești, Rp. Md.; Hârtiești Argeș și Hertioana Bacău; Poroschia Teleorman, Prascovice, plasa Rajani, Serbia și Poroskovo din Transcarpatia, Isaci Olt și Isacovo din Chiupria-Timocul sârbesc, Vânători, râul Lotru și sat Lotrioara Sibiu, Tabăra din Iași și Neamț și Tábor/Jihočeský-Cehia, Radna Arad, Matca Galați, Cucuruzu Giurgiu și Cucuruzeni, raion Orhei, Rp. Md.; Humulești Neamț, Moinești Bacău, Oreavu<l> din Buzău/Vrancea, Sultă Bacău și Suliți Botoșani, Sacu Suceava, Calvinii Buzău, care se regăsește și în Tirol (Calven pe râul Etsch), dar și în Letonia sub forma Kalvene, Luizi-Călugăra Bacău, Tartaul din raioanele Cahul și Cantemir, Rp. Md., Jegălia Călărași și Jigălia Vaslui, Rodna Bistrița-Năsăud, Nevesteasca Prahova și Nevesca-Nymfeio Grecia, Chinari/Várhegy Mureș, Hemeiuș sau Hemieni din Bacău, Sărmașu Mureș. etc.). Un ținut Sakala sau Sakalia e menționat în secolul al XII-lea în sudul actualei Estonii. Nu e clară legătura dintre Rasina (din Põlvamaa), Piiri, lacul Peipsi/Peipus și Rezina, Pereni și Păpăuți, toate din raion Rezina Rp. Md. sau Tabasalu (lângă Tallin) și Dubășari Rp. Md.

Pentru aceste „coincidențe” presupun și următoarele ipoteze: fie o absorbție în migrația gepidă a unei mase de populație de sorginte diversă acumulată la gurile de vărsare ale unui fluviu în Marea Baltică (conform informației din istoria lui Orosius -care menționează la est de Wisle-land regiunea Datia aflată sub Gottan - a lui Alfred cel Mare. Informațiile regelui par a proveni de la călătorul și diplomatul Wulfstan), și din care parte au difuzat și între popoarele baltice și finici (Iordanes pomenește de popoarele gepizilor, *Surse: Iordanes- Getica, XII, pag.*

73, preluat de Colectiv- "Istoria României, Vol. I"; Ed. Academiei RPR, 1960, pag. 711)

, fie colonizări vechi ale cavalerilor Frăției Sabiei, ulterior incluși în Ordinul Teuton, fie absorbții de populație proto-alană de către estonieni și finici ori invers, absorbții de fino-ugrici de către sarmați latinizați (siraci) sau "pseudo/proto-români" (populații predispuse la latinizare: alani, proto-baltici ?), n-aș putea spune. Poate și colonizări ulterioare ale țărilor ruși, dar incert.

Iată "coincidențele" oiconimice cu Finlanda: în ținutul Oulun (Oulun Lääni) avem oiconimele: Kalapudas, Tyrnävä, Temes, Muhos, Hyttilä, Kopsa, Kastell, Karvonen, Escola, Orava, Luonua, Mikolla, lacul Kiljanjärvi, Rahja, Vintteri, Porkka, Näsälä, Mahala (Calapodești Bacău, poate cf. tribului greco-scitic kalipidai. Un comandant Edermas, fiul lui Calopodios e amintit în Cronografia lui Teophanes Confessor; Târnova/Tornova, Târnovița, Temeșești din Arad, Târnăveni/Sankt Martin Mureș și Târnavă Dolj; Timiș din Timiș; Mohu Sibiu; Chitila Ilfov; Copșa Sibiu, Castelu/Chiostel Constanța, probabil în conexiune cu Keszthely din Zala Ungaria -proveniți din captivi ai unui raid tătar ? amestecați cu tătari și emigrați în România ?- frecvent se pare și în spațiul antic iliric; Târgu Cărbunești Gorj și Cărvuna/Cavarna Caliacra, Bulgaria; Sculia Timiș sau Sculeni Iași; Oravița Caraș-Severin; Luna și Micula din Satu-Mare; Chilieni-Kilyén Covasna

, Rohia Maramureș, Vintere Bihor, Purcăreți Alba și pâraul Porcu din Călimani, Năsal și Măhal din Cluj); în ținutul Vaasan Lääni: Syrjälä, Ruuska, Varis, Kounsarka și Kolunjoki, Arpaisenjärvi, Ruona, Lapua, Tarkka, Turja, Bradd, Nygren, Esk, Nikola, Alanen, Herranen, Luoma, Herttua, Märsilä, Jylha, Viiperi (Gura Siriului din Buzău; munții Poiana Ruscăi; Variaș din Timiș; Colun/ Kellen și Arpașu ? din Sibiu –par tiurcice-; Rona și Lăpuș din Maramureș; Târcaia, Tărcăița Bihor, Tărhăuși Bacău;

Turia/Torja din Covasna

/Olt, Timoc și Grecia; Brad din Alba/Hunedoara ori Bradu Neamț, dar și măgura Bradlo 601 m din Olomoucký, Moravia-Cehia și Bradlo 544 m la cca. 6 km sud de Myjava/Trenčín-Slovacia; Negrenii de Câmpie din Mureș și Negreni din Cluj și Bacău; Escu și Nicula din Cluj; Olanu Vâlcea, Herina Bistrița-Năsăud, Loman Alba și Lom din Montana, Bulgaria, Hârtiești Argeș, Marsilieni Ialomița, poate cf. și Marsala din Sicilia-Italia, Marseille Franța, ori din numele tribal pare-se celtic Marsigni, Jilava Ilfov, Jihlava Cehia sau Gilău Cluj, Viperești Buzău); în Uudenmaan Lääni: Ingarskila, Herttoniemi, Puotinkilä, Puttila, Pekkia (Ingărești Neamț, Hertioana Bacău, Putina Argeș, Putila, Cernăuți-Ucraina, Pechea Galați și Pachia Covasna), dar și Haaga, Frisans, Danskarbyu (Hagău Cluj; antroponime din etnonime sau Dancăș Iași); în ținutul Turun Ja Porin Lääni avem: Alanen, Skyttä, Moisio, Saha, Salo, Soukko, Maja, Yläne și Ylinen, râul Kovesjoki, Työtilä și Tautila, Väkkärä, Hongonjoki, Seppälä (Olanu Vâlcea sau Aluniș din Argeș și Dâmbovița, Schitu din Giurgiu și Vaslui, Moisei și Suciul de Sus Maramureș, Zalău Sălaj, Săhăteni Buzău, Maia Ialomița, Ileni Brașov și Ileni Covasna, Ileana Buzău și Călărași și Ilenița, Raion Fălești-Rp. Md., Coveș Sibiu, Tetila Gorj sau Titila Vrancea, Văcărești Dâmbovița, Hângănești Bacău, Tsepelovo Pind/Grecia, poate Țipilești Iași); în ținutul Hämeen Lääni: Putula, Yläne, Ylännainen și Ylenjoki, Säyrylä, Sahrajärvi, Syrjäntaka, Loopi, Kaarpi și Ahtila una lângă alta, dar și Attila și Kärppä, Metsäkylä, Timböle, Kittilä, Viitanen, Kopila, Lunkas (Pătulele Mehedinți, Pătuleni Argeș sau oronimul Pătula de 1282 m din masivul Bârgău; Cărpiniștea, Ileana, Sărulești și Valea Largă-Sărulești și Sările, Gura Siriului, toate din Buzău;

Sărișor Suceava; Lopatnic și Cărpineni Rp. Md., Cărpinenii/

Csángótelep Covasna

; nume propriu hunic Attila; Aminciu/Meșovo Pind –logic, el provine din italicul: Mincio-, dar și Metz din Franța; Tâmboești Vrancea, Tâmburești Dolj ?, Chitila Ilfov, Vitănești Vrancea, poate Copalnic Maramureș sau Koplik din Albania, Lunca Neamț); în ținutul Kymin Lăăni: Alanko, Kälviäinen, Kattelus, Lillikas, Pampyöli, Pekkia, Tinkan, Saareks, Saikko (Olanu Vâlcea, Calvinii Buzău, Cățelu Ilfov, Liliac Neamț sau Lilieci Bacău/lalomița, Pompa Rp. Md., Pechea Galați și Pachia Covasna

, Tânganu Ilfov, Suarăș Cluj, Isăicani Rp. Md.); în ținutul Kuopion Lăăni: Eskeelä, Hämälä, Lahovaara, Nikula, Syrjälä, Tuunalo (Schiulești Prahova, Schela Dâmbovița/Galați/Prahova, *cehă skála- engleză <stone, rock>*

. Fonetic, oiconimul finlandez ar fi mai apropiat de oiconimele românești; Humulești Neamț, plasa Homolje-Timoc, Humelică din Albania, antroponimul Lahovary, Nicula Cluj, Gura Siriului Buzău, Tunari Dâmbovița/Ilfov); în ținutul Mikkelin Lăăni: Kuosmala, Kumpuranta, Pohjola, Sulkava, Sydänmaa (Cozma Mureș, Cozmeni Harghita, Cozmești Iași; Cumpărătura –comparație îndoelnică-, Pojorâta, Solca toate în Suceava sau Selckë Albania, incert dar posibil, căci nu pare logic să fie biblic, deși <?>: Sodomeni Iași); în ținutul Lapin Lăăni: Armassaari, Kittilä, Njauaijoki și Njauairoaivi, Toanganoaivi, Nikulasjoki și Nikulasjärvi, râurile Aadar, Muoravaarakkajoki, Kapsajoki, dealul Postovaara 369 m, Jesiö, Rovaniemi, Alaniska, Tapio și Taapajoki, Severi și Severinjärvi, Pyssykorva, Moskuvaara, Vuoma, Ylivaara, Tshuomasvaara 438 m și Ruuhivaara 218 m, Tšubbuonjarga, Kynsijärvi (Armășeni Harghita și Armășești lalomița, Chitila Ilfov, vârf Negoiu 2535 m în munții Făgăraș, Negoiești Prahova, Tânganu Ilfov, Nicula Cluj, fluviul Oder și toponim Vallahades Odra, poate Hădăreni Mureș, Moravița Timiș, râul Morava, precum și Moravë Albania, deși toponimul Muoravaarakkajoki e un compus îndoelnic, Capșa Neamț, masiv Postăvaru și vârf Postăvaru 1799 m, Iași, antroponim secuiesc Eőssi, Rovina Hunedoara ?, Olănești, Olanu și Alunu din Vâlcea, Tapia Timiș considerat de unii ca dacic cf. Tapae (dar mai apropiat fonetic de oiconimul finic), Drobeta-Turnu Severin și Severinești din Mehedinți, Pițiga Alba, Pițigoi Prahova și Pițigaia Călărași, dar și vârf Pisiac din Munții Poienii Brașovului, Moțca Iași, Moscu Galați, Moscopole Albania, Vama Satu-Mare/Suceava, Ilioara Mureș, Ciumești Satu-Mare, Rohia Maramureș, poate Ciobani Argeș, poate Satchinez Timiș). Este adevărat că pentru Târnăveni/Târnava avem și Târnaby Suedia, Tyrnavos Grecia, Trnava/Turnov Cehia, Veliko Tŕrnovo Bulgaria, Tarnów Polonia, Trnava Slovacia...; pentru Sculia avem și Scuol Elveția și Scolus în Grecia antică (dna. istoric Victoria Vaschide consideră că sciții utilizau etnonimul propriu Scolotes. Scythes ar fi fost exonim) și comparațiile multiple pot continua.

Putem să raportăm denumirile de ținuturi din Finlanda la unele nume tribale (Oulun-alani, Vaasan-Wusun, Uudenmaan-Uzii), dar e greu de stabilit vreo legătură efectivă. Ca și la noi, avem o sinteză complexă și complicată. Desigur, pot fi și urme indo-iranice mai vechi (scito-sarmatice, siraci, agatârse, alane, gelone). Iar pentru ținutul Vaasan, echivalentele din România ar fi provenite în principal pe filiera bisenilor turcofoni (pecenegi) și mai puțin a populației Wusun, presupus de limbă iranică. Toate aceste interpretări sunt discutabile. Totuși, denumirile mono și bisilabice sunt totdeauna susceptibile la interpretări și reinterpretări.

În Norvegia, într-o zonă cu puternică influență sud-saami (Åarjelsaemien) în comitatele Nord Trøndelag și Sør Trøndelag regăsim: Røyrvik (în sud-saami Raarvihke), Røros (în sud-saami Plassje) și Røra, Brekken (în sud-saami Prahke), Glåmos, Feragen, Galåa, râul Lågen, lacul Mjøsa, Namsos, Inderøy, Fagerås și Meieri (la Trondheimsfjorden), Flora (pe râul Nea), Sirmo (la Selbusjøen), Søvatli și Vatsli (la lacul Søvannet), Snåsa (în sud-saami Snåase), Agle, Jørstadt, Engan (așezat pe râul Gula) cu corespondențele: masiv Rarău, Rora Mureș ?, Prohozești Bacău, Prahovo plasa Negotin jud. Craina/Timoc-Serbia, Prags- S. Tirol Italia și Praga Cehia, Grămești Suceava, Fărăgău și Obcina Ferigelor la N de Sălard în munții Căliman, Gălăoaia și Miheșu de Câmpie din Mureș, Logănești raion Hâncești Rp. Md., râul Neamț, India și Sîrma din Rp. Md, Făgăraș Brașov, Maieru Bistrița-Năsăud, Floru Olt, Floru/Flamburari din Grecia, muntele Flora 1727 m la N de Coinsco/Konsko, Uma/Huma FYROM, cf. zeiței romane a primăverii Flora; Sovata (deși Søvatli pare compus), Sânișor, Agrișteu, Iara, Ungheni toate Mureș. În comitatul Nord Trøndelag: Moldøren pe râul Meldelva la vărsarea în fiordul Verasund, dar și un Moljord la S-E de localitatea Bodø. În comitatul Sør Trøndelag: Kjellen, Reppe, Kotsøy, Almås, Dragåsvoll, toate pe râul Gaula. Există și un râu Tamok în N Norvegiei, la S-E de Tromsø conform Timoc- Serbia !? Probabil, simplă coincidență.

În Finnmark din nordul Norvegiei pe râul Tana (Deatnu în nord-saami) avem așezarea Sirmo (de comparat cu anticul Sirmium; cu sat Sermenin Macedonia posibil cândva cu populație mixtă, macedoslavă și megleno-română, acum vorbitori macedoslavi; Sîrma raion Leova-Rp. Md., Sărmașu Mureș, dar și Sermo și Carae din Hispania romană, lângă Caesar Augusta, precum și Syrmos, afluent de stânga al Hebrus în Thracia; Syrmos era și un rege al triballilor, avându-și capitala la Oescus); de asemenea, Kiberg (Kiiperi în Kven), Børselv (Pyssyjoki în Kven, Bissojohka în nord-saami), Karasjok (Kárásjohka în nord-saami), Skjånes (Skeavvonjárga nord-saami) pentru care rezonează: Chiperești Iași, Bisoca și Chiperu din Buzău, Pitsiota/Pissiota la NE de Karpenisi Sterea Ellas Grecia (identic cu antroponimul aromânesc care a dat numele mănăstirii de lângă București; Karpenisi ar corespunde Cărpeniștea Buzău, Cărpeniș Argeș), Carașova și Scăiuș Caraș-Severin, Boldești-Scăeni Prahova, Scăeni Buzău. În bazinul râului Kautokeino (Guovdageainu în nord-saami) avem lacurile (jávri semnificând lac): Bajášjávri, Čarájávri, Geađgejávri, Iešjávri, Stuora Galbajávri (Băiești și Geoagiu din Hunedoara, Gyügye pe Someș în Szabolcs-Szatmár-Bereg; Baiasa-Vovousa Epir, Grecia; Ceauru și Iași-Gorj din Gorj; Galbenu Brăila și Gălbinași Buzău). Coroborând cu faptul că o hartă daneză din 1660 indică în Finnmark (Finmarchia) localitățile Rouxela și Rourela, concluzionez că sunt urme scito-sarmatice (yazige, roxolane, siraci) în amestec cu populația saami (sau invers, sarmații proveneau eventual dintr-un amestec indo-european și saami ?). Pentru Rouxela avem Bâsca Rozilei Buzău (!?). Cum Kistrand este denumit în nord-sami Čudegieddi și în kven Ryssämarkka, presupun că amestecul roxolan s-a petrecut inițial cu populația Chud, abia apoi cu saami. În Lapland în Finlanda: Kittilä, Rovaniemi, Tornio (în nord-saami Duortnus): Chitila ?, Dorna ?, iar în Suedia, Kiruna (Giron în nord-saami) nu are corespondent românesc (poate Chirana), dar ar avea în regiunea catalană: Girona. Tot în Suedia, la est de parcul național Muddus regăsim Rotna, lacurile Rudnajaure și Radnejaure, râul Rudnajåkko (Rudna Timiș; Rodna Bistrița-Năsăud, dar și vârful Roudná 781 m Moravia, sat

Roudno la râul Moravice Moravia), la vest de același parc avem dealul Gallapuouda 783 m, probabil într-o zonă cu prezență saami (conform Calapodești Bacău).

În Letonia, avem astfel: Ungurini, Malta, Limbaži, Kalvene, Kabile, Olaine, Platone, Skujene, Skrudaliena, Zebrene (Ungureni din Argeș și Botoșani, Maltezi Ialomița, Limbeni raion Glodeni-Rp. Md. unde letonul gluds- engleză <flat> și antroponim Limbășan, Calvini Buzău -toponim atestat și în Tirol în Graubünden și ca antroponim în Marea Britanie: Kelvin-, Cobîlea raionul Șoldănești Rp. Md și Kobilje Mlava/ Petrovaț-Pojarevaț, Timoc-Serbia; Olănești Vâlcea, Pluton Neamț, Scăieni Rp. Md., Scrădoasa Covasna, Zăbrani Arad).

Consider (ca apreciere eminamente personală) că și denumirea Ardeal ar putea fi derivată tot dintr-un nume regal gepidic (Ardaric), trecută prin filieră avară sau proto-turcică (sub forma Ardil sau Ardelea ? De analizat în detaliu toponimele din satul Ardeluța aflat pe pârâul Ardeluța din Tarcău, Neamț de lângă muntele Ardelea 1589 m !? Exemplul denumirii Bogdaniei din cancelariile otomane dat Moldovei este exemplificator în acest sens al conservării denumirii Ardeal de către avarii turcofoni prin desemnarea unui ținut cu primul stăpânitor din dinastia gepidă –ca părere-). Dacă ar fi preluat din maghiară, ar fi fost preluat poate altfel (Arde´ ?, căci în maghiară finalul apare mut), deși istoricii maghiari sunt destul de ferm convinși că românescul Ardeal provine din maghiară (dintr-un compus Erdeelw- Erdö elü?). Termenul Ardeal apare prima oară -logic- pe o hartă românească din 1444 (redactată cu caractere slavone), dar aceasta nu semnifică că oiconimul nu ar fi anterior "descălecării/honfoglalás" maghiare. Numele de Transilvania apare atestat după anul 1461. Informații din Béla Köpeczi (ed.)- "Istoria Transilvaniei";, Budapesta, 1992 (autori: Gábor Barta, István Bóna, Béla Köpeczi, László Makkai, Ambrus Miskolczy, András Mócsy, Katalin Péter, Zoltán Szász, Endre Tóth, Zsolt Trócsányi, Ágnes R, Várkonyi, Gábor Vékony). Old high german erda/ (erd)ri(h)i- engleză "earth, land" ?

Este posibil ca numele să provină însă și pe filieră indo-iranică sau celtică, dat fiind că e vorba de un platou înalt, mărginit de Carpați la est și sud (irish ard- "high"; zazaki și kurmaji/sorani êrd sau erd/herd/zemîn- engleză "earth"; se crede că e provenit din arabă). Ori poate fi o combinație a celor două explicații, suprapuse (juxtapuse). Iar pentru Țara Bârsei (fie limbi iranice berz/bwrz/borz/baerzond- engleză "tall";... fie poloneză burza- engleză "storm") ? Există și un podiș Ardeenens în nordul Franței (explicabil prin cuvinte autohtone lor probabil).

Personal, nu am altă explicație pentru aceste apropieri fonetice cu populațiile estoniene și finice (ori poate cu populația livoniană ?). Unele sunt forțate ori întâmplătoare, indicând etnonime ori exonime tribale.

Dacă este așa, avem unele legături și cu pomacii (musulmani) din sudul Bulgariei (ei par a descinde din apropiați ai lui Reptila, nepotul lui Cunimund care a emigrat în Imperiul Bizantin cu episcopul arian și închinând tezaurul tribal "ar fi primit o feudă pentru el și însoțitorii săi"; Sursă: Colectiv- "Istoria României, Vol. I";, Ed. Academiei RPR, 1960, pag. 706, alin.3 și deducții din toponimia din sudul Bulgariei: râul Arda care curge prin localitățile Smolyan, Ardina, Kŭrdzhaly, având ca sursă Goriam Perelik 2191m, unde livonian pila- engleză "cloud"; Deduc în consecință că e util să luăm în calcul și cuvintele livoniene, alături de cele gotice la identificarea aporturilor globale atribuibile popoarelor gepide). Gepizii (care controlau Sirmium, Singidunum și zona Tisei și aveau garnizoane în Ardeal Sursă: Colectiv- "Istoria României, Vol. I";, Ed. Academiei RPR, 1960) sunt substituiți de avari. Avarii au fost și ei probabil în cel puțin două valuri (?), dar discutabil. Avem unele informații despre confederația avară, provenite de la Zacharias Retor, trimisul episcopului Kardust al Arran (Agvania) din anul 523 și care enumeră triburile confederației la acel an: onoguri/avnagur, oguri/avgars, sabiri, bulgari/burgari, alan, kutriguri/kutargar, avari, akatziri (în altă lectură hazari), itimari/dirmar, saraguri/siruguri, barselt/bagrasir, choliates/kulas, abdeli/abdel, heftaliți.

Toate aceste comparații dau de gândit, chiar dacă unele sunt forțate.

Ipoteza aportului migrației gepide ca etapă în constituirea poporului roman –Partea a III-a

Scris de Valentin-Claudiu I. DOBRE din surse scrise și internet, preluate într-o lucrare literară

În lucrarea Colectiv-"Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea";, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995, pag.312 așezarea gepizilor este arătată în zona de câmpie dintre Tisa-Crișuri-Mureș, în general până la Carpații Apuseni. Apoi pătrund spre sud, ocupând Singidunum și Sirmium, care va deveni reședință lor regală la 473.

Dar Bărbulescu, Deletant, Hitchins, Papacostea, Teodor-"Istoria României";, Ed. Enciclopedică, București, 1998, pag. 111 arată că după 567 (anul coalizării avarilor și longobarzilor) se constată o relocare masivă a "gepizilor" în spațiul intracarpatic (și Colectiv-"Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea";, Editura

Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995, pag.312

susține afirmația). Dispar mormintele princiare, dar necropolele au un mare număr de morminte (Bratei, Noșlac, Gâmbaș Alba), ceea ce sugerează comunități constituite, iar după 650...680 elementele culturale germanice dispar, substituite de elemente culturale avare. Un centru gepid târziu ar fi fost situat la Apahida, unde s-a descoperit mormântul princiar al liderului creștin Omharus (Omanahar ?). Giurescu arată că după înfrângerea hunilor, stăpâni asupra Daciei (Ardealului) rămân gepizii (Constantin Giurescu- "Istoria românilor";- Ed. Cugetarea-George Delafras Ed. a III-a, pag. 111 și Iordanes- *Getica*, 33-34, 74).

Avarii reorganizează garnizoanele militare gepide supuse lor *Colectiv- "Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea";, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995, pag.320* în scopul controlului salinelor și a minelor de fier, aramă, etc. În zonă apare un grup de "slavi";, organizați militar, colonizat de avari în centrul și N-V Transilvaniei în secolele al VII-lea- al VIII-lea (cca. 700).

Acești "slavi"; (o populație desigur tare amestecată) ar putea fi o migrație târzie a unui grup uman amestecat de la gurile Vistulei (golful Gdańsk, unde avem Gdańsk și Gdynia. Un sat Gădiniț aflăm în Neamț) ori de la vărsarea râurilor Nemunas/Neman/Memel (Golful Kourland, practic blocat actualmente de un istm; Klaipėda port principal, probabil prussacul Memel ?); Daugava/Dūna/Dvina cu afluenții Dubna, Oša (Golful Rīga) sau confluența unor râuri din regiunea Estoniei (Pärnu și Sauga sau Kasari și Vilaga, Pirda, Kunda sau Narva)ă, altfel spus un grup pseudo- "gepidic"; târziu (baltici, slavi, finici și poate resturi gotice, căci existau și implantări din spațiul suedez în ținutul livonian), dar cu o cultură mai sărăcăcioasă decât a primului grup gepidic, interpretabilă drept cultura unui grup "slav"; (pe care probabil îi și includeau). Ei sunt acceptați de către avari să pătrundă în Transilvania și să se instaleze în N-V și centru ?. Interesant că în varianta anglo-saxonă a istoriei lui Orosius, atribuită regelui Alfred cel Mare născut în 849, domnește între 871 și 899, este menționată la est de Wisle-land o regiune numită Datia, care ar fi ținut de Gotta sau Goți. Și privilegiul comercial acordat de arhi-episcopul Rainald (m. 1167) din Cologne acordat localității Medebach din Westfalia (reședința a unor cavaleri din Ordinul Frăției Sabiei) menționează Datia uel Rucia (conform Selard, Robb- "Livonia, Rus', Baltic Crusades in 13-th Century";, Brill, 2015, pag. 39; poate să fie o zonă stăpânită de Regatul Danemarcei, căci confuzii se făceau în epocă). De la Marija Gimbutas aflăm nume de localități din ținutul Couronian: Seaborg. Apulia/Apuolė (!!!), Impiltis, iar în Prussia: Truso pe râul Elbling (lângă lacul Drusine), iar în ținutul Samland: Wiskiauten (Viskautai). În Semigallia: Daugmale, în Latgala: Jersika pe malul Daugavei; Dignāja, Asote, Kauguru Pekas Kalns, Raunus Tanīsa Kalns. În estul Lituaniei: fortificația Nemenčinė de lângă Vilnius (un mic râuleț Vilna în sudul Moldovei, Vaslui-Galați ?), Veliuona pe Nemunas. Peter Von Dusburg furnizează informația că un sacerdot respectat și influent în Romuva din Nadruva (Prussia) se numea Krivė (*Criva Dj* ?; o familie aromână de

armatoli purta numele de Grivas Vasile Diamandi-Aminceanu- "Românii din Peninsula Balcanică"; Tiparul Universitar, 1938, pag. 78: Hristu și Theodor Griva). Alte localități se numeau Romainiai și orașul sacru Romene era situat în centrul Lituaniei.

Aestii (balți) sunt menționați între confederații greutungilor (*Colectiv- "Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea"; Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995, pag.306*), alături de herulii meotici, anți, venezi și probabil finici (mordvini ?) după Iordanes- *Origo Gothica*.
. Despre Iordanes se spune că era de descendență gepidă.

Autorii bizantini numeau ulterior prin Gepidia zona Gorj și Oltenia vestică (relocare din Singidunum și Sirmium ?) în secolul al VII-lea (alte surse precizează Banat-Oltenia ?) sub dominație avară ?

Fondarea localităților Hârlău Iași și Herla Suceava trebuie pusă în legătură cu un grup de descendenți ai herulilor colonizați în zona rurală dintre Sirmium și Singidunum (?), ori cu valul mai târziu din secolele al VII-lea-al VIII-lea descris ca "slavi". Iar Ciudanovița Caraș-Severin și Csüdőtelke/Cuștelnic Mureș, dar și Ciudei raion Storojineț Cernăuți-Ucraina amintesc de Chud/Čuds (se pare că erau denumiți astfel următoarele grupe finice: Estonienii, Vots, Zavorčje, Livian/Livonian -limbă dispărută- și Vepsians). Distribuția localităților indică de asemenea două valuri de migrație (cea din Storojineț din al doilea val ?), iar cea din Mureș a fost logic maghiarizată (o relocare parțială din aria "gepidică" de pe Tisa ?).

Totuși, prin aestii se înțeleg atât proto-lituanieni (Liteni Suceava și Iași ?), proto-letoni (Riga-Ragu Dâmbovița ? Incert), cât și proto-estonieni (Tallinn/Reval- corespund Telenești Republica Moldova ? ori Telești Dâmbovița ? ori Talea Prahova ? sau coincidențe ?; Tartu/Dorpat- Tărtășești Dâmbovița ?), respectiv livonieni –limbă cu extrem de puțini vorbitori-.

Ipoteza aportului migrației gepide ca etapă în constituirea poporului roman –Partea a IV-a

Scris de Valentin-Claudiu I. DOBRE din surse scrise și internet, preluate într-o lucrare literară

Aspectele ligvistice ridică unele incertitudini. Elementele vechi germanice din graiul daco-român par a fi minimale. Doar nasture și tureată ar putea fi vechi germanice, din care nasture poate gotic (conform Grigore Brâncuș). Vasile Arvinte analizează detaliat într-un studiu aceste împrumuturi: <brusture, căina, cutropi, nasture, stărnut, rapăn, rapură/mr. arupure>. E. Gamillscheg analizează răspândirea cuvântului presupus germanic <burtă/borț> din goticul báurthi- germană tragen în sudul României. H. Barić consideră în română vechi germanice <rapăn, strănut, strugure, targă>, iar săsești: <dop, stinghe> (preluat de Al. Rosetti). Vasile Arvinte propune ca și rapăn și variantele sale locale să fie scos de pe lista de elemente vechi germanice. Laurențiu Nistorescu în Philologica Banatica vol. II, Timișoara 2009 apreciază că strugure nu poate proveni pe filieră gepidă, vița-de-vie necrescând pe malurile Mării Baltice, deși există în dialectul latgalian al letonei un cuvânt cu sensul de "a storci/strivi"; ltg. satraikšeit- engleză "smash". Argumentul nu ar fi absolut pertinent, pentru că din operațiune de strivire în teasc s-ar fi atribuit denumirea fructelor. Ceva asemănător este indicat și de lingviștii bulgari Decev. Gheorghiev, Duridanov în tracă: thurd (a storce, a strivi) și personal tind să optez pentru acest punct de vedere. Deci cuvântul "strugure" ar putea fi totuși gepidic sau tracic. August Scriban- "Dicționarul limbii românești"; retipărit de Dr. Gh. I. Florescu în Iași, 1939 la "Presa bună" (probabil de tendințe naționaliste) indică și bâtcă (gep. būtika, germanicul butta), brustur<e> (gep. burst- țep, ghimpe), butuc (gep. buttuk), corlată, cotâng(an), flutur(e), mare, măgură/movilă (gep. mögila conform livonian mäg- letonă kalns- engleză "hill, mountain"; după Valda Šuvcāne, lea Ernštreite- "Latvian-livonian-english Phrase Book"; 2005), plug, râpcă, strugure, zgudui (gep. skudojan) și săsești: bedreag, blanc, bleot/bleoată, buglă, brulinc, buștean, cioflinc... dop, laibăr.... Brusture, butuc, dop sunt indicate cu etimologie necunoscută (bâtcă, râpcă, corlată, cotângan, râpcă și multe din cele săsești au circulație restrânsă). Probabil și codobelc (gm., nv. klebrig, ol. kleverig, su. klibbig, dn. klæbende toate cu sensul eg. "sticky";- ro. "unsuros"); și poate socru/soacră (gotic swaihra/swaihro- eg. father/mother-in-law;/lat. šoc<e>rem; aro. socuru) și ro. gard- (gotic gards/suedează gârd/norvegiană garðr- ro. "curte")? De asemenea, vârcolac (n

ort-saami

,
letonă

,
livonian

) și pungă, covrig/încovrigat (ro. covrig- livonian kõvri- engleză "crooked") conform expresiei "câine încovrigat"; ?, (

livoniene

), probabil tétea (

vechea prussă

), istro-românul stâbla (

letonă

), fie din secolele IV-V, fie din secolul VII. Poate și muștiuc (livonian mūoštōks- engleză "knowledge; erudition") și poate barză (livonian varž- engleză "stalk";- ro. "prăjină, par lung";, ca mediere între un cuvânt panonic -kosovar ?- și livonian) și improbabile ro. ușă- livonian ukš- engleză "door"; ori ro. a jindui- livonian giņt-

engleză "hatred, hate"; ultimele incerte. Expresia din livonian pakand= engleză "near, forth coming"; probabil simplă coincidență. Poate ro. jivină- lituanian gyvatė- engleză "snake"; ? Expresia ro. "pușchea pe limbă"; conform unei divinități (sub)pământene Puškaitis ? Zeița lituaniană a sorții era numită Laima-Dalia (fericită și norocită) iar letonii o numeau Dekla (poate conform Dochia, fiica mitică a regelui Decebal ?). Kalvis era fierarul divin (ro. calfă ?).

Pentru istro-românul stâbla-: (ro. trunchi;/eng. stem, tree trunk, trunk;/letonă stumbrs- trunchi; letonă stublājs- engleză "stalk";, lat. stabilis- "stabil"; ?) vezi Kovačec August- "Descrierea istroromânei actuale, Ed. Academiei, București, 1971"; - pag. 59.

Unele explicații și ulterior.

Comparând însă cu valaștina/valașcina (valaha moravă) ar putea fi și altele (în funcție de ce etimologie le atribuim): țiglă (valaștina tihla; engleză brick; daneză tegl; suedeză tegel ?) conform Vârful Țaglei 1641 m din munții Făgăraș, dar incert (o fi poate un munte constituit predominant din șisturi ? Sădesc zickle- probabil "stâncă";, cf. maghiar szikla- "stâncă";); șubred ? conform valaștina/valașcina "učabraný" (ch. mokrý; engleză wet, damp; cuvântul din valașcina pare într-adevăr compus din germană unsüber+ poloneză brudny- eng. "dirty, soiled"; ?); ori se regăsesc în toponime: Scăieni (germană schön/gothic skauns/suedeză skön/ eng. beautiful) în forma Boldești-Scăieni Prahova, de asemenea incert (conform Skien Norvegia pe râul Bandak).

Vorbim însă de o "confederație"; în care germanicii aveau rolul de lider. Ce s-a întâmplat însă cu germanicii propriu-ziși ? Cei din mediul urban (Singidunum și Sirmium) s-ar fi alăturat longobarzilor și s-ar fi stabilit în sudul Italiei, având în frunte pe Rosamunde, fiica lui Kunimund, ultimul rege gepid !? Conform Paul Diaconul- "Istoria longobarzilor"; (Sfârșitul sec. al VIII-lea). În H.A. Guerber- "Legends of the Middle Ages 1896"; (Project Gutenberg e-book), povestea Rosamunde e nuanțată (în ea apar mai multe personaje longobarde: Aldoin și Alboin regi lombarzi, dar și un anume Longinus, care râvnește la bunurile de valoare ale prințesei). Amintirea ei ar fi pomenită în cântecul "Donna lombarda"; conform C. Nigra (preluat de Tache Papahagi- "Graiul și folclorul Maramureșului";, Cultura Națională, 1925, pag. XXXVIII, în care Papahagi vede o apropiere cu texte folclorice maramureșene și sud-dunărene ca tematică). Unii gepizi ar fi rămas însă sub avari, alții ar fi trecut în Imperiul Bizantin (mercenarul Asbad –poate același cu Ustibad- menționat în armata bizantină, cel care îl lovește de moarte pe regele ostrogot Totila; nepotul regelui Kunimund numit Reptila ? și episcopul arian Thrasaric, dimpreună cu tezaurul tribal *Sursă: Colectiv-*

"Istoria României, Vol. I"; Ed. Academiei RPR, 1960, pag. 706, alin.3

). Succesiunea regilor gepizi ar fi următoarea (cu intermitențe): Fastid-a/e (cca. 249), Ardarich (cca. 450...454), Gunderit, Thraustila (cca. 488), Thrasaric (cca. 504 ?), Mundonus, Elemund (cca. 549), Turisind (cca. 552), Kunimund (spre 567), apoi principele sau regele Omharus/Omahar (Audomharjaz ?) la Apahida (pare-se aflat sub influență bizantină –împăratul Leo- și creștinat formal la ritul ortodox ? Preluat dintr-un volum despre relații Inter-etnice medievale de pe site-ul univ. Sibiu, autor Coriolan Oprean) .

Localitatea sibiană Slimnic ar putea fi de sorginte gepidă ?, având un corespondent în Argeș: Slămești (!?) Având conștiința identității germane, ei s-ar fi regermanizat la contactul cu sașii. De asemenea, incert (Pot să fie dublete de localități care și-au definit identitatea etnică separat).

Urme lingvistice de sorginte gepidă ar trebui căutate poate nu numai în daco-română, ci și în megleno-română, ori de ce nu, în graiurile săsești ? În special, cel bistrițean pare a prezenta urme germanice foarte vechi.

Comparând însă cu vechea prusă (borusă), o limbă baltică (azi dispărută) și nu germanică, avem expresii sau cuvinte care pot conduce la urme pseudo-gepidice (dar aceste comparații sunt pur și simplu subiective):

"tot poporul"; (cf. IE *teuta- eg. "people"; lt. tauta- eg. "people, nation";, prs. tātā- eg. "country, land";, lv. tauta- eg. "demos, nation, people, country, folk, nationality";, gdl. tuath- eg. "peasantry, country people, husbandmen"; corespunde și ro. tot și ro. soț, il. teuta- eg. "people, a tribe";, gdl. pobull- eg. "people, tribe, congregation"; ?); poate sub forma "poporul țării"; ?

baltă, aro. baltā, blatā (eg. pool, puddle; cf. alb. baltë, sbc. blato, hț. boloto- eg. "mud"; și prs. bāltan, baltîn, balta-gm. "Bruch";- eg. "moras, marsh, swamp";; lt. bala- eg. "marsh, bog, slough";, lt. balokšnis- eg. "little marsh/swamp";, lt. balotas- eg. "boggy, marshy, swampy, fen";, ps. bu□□□ tana'h- eg. "quagmire, a bog, a marsh";, gdl. boglach- eg. "bog, marsh, swamp";);

bordei (eg. buried or half-buried hut; variante: budă, bujdă, burdă, bușdă; lv. būris- eg. "cage, coop, hutch, mew"- "hutch=colibă, bojdeucă"; contopit cu lv. būda- eg. "hut";, prs. butan- eg. "house";, prs. būda- eg. "doghouse";, pol., rs., mg. buda- ro. "colibă";, gdl. bothan- eg. "hut"; sau gdl. fàrdach- eg. "house, mansion, home, dwelling";=ro. bordei, cf. și hț. daň- ro. "acoperiș";+hț. hachĩa- ro. "casă";= ro. <boj>deucă, ps. borjal(i)- eg. "a house, home, hearth, halting-place, abode, resort";, dar și ps. bor-jal- eg. "a trysting place, a place where lovers meet"; care sugerează ro. bordel); există un sat Butani, oiconim în Bihor;

z<î,â>rnă (eg. black nightshade, Solanum nigrum; vsl. zrūno- ro. "boabe";, prs./sdv. zirne- eg. "grainseed";; lt. žirnis, lv. zirņi- eg. "peas";; ps. za□□□ aey- eg. "a seed or kernel in general";).

<a> sluji: (ro. a fi angajat, a servi, pop. stagiul militar;/eg. serve;/vsl. služība, sbc. služiti, ch. služba-"slujbă";, ch. sluha- "servitor";, hț. sluha- "argat";; prs. sluzāms/ sluzimas- eg. "tax for military service";, gdl. sluagh- eg. "people, army, host";);

tétea: (ro. pop. sensul de bunic, străbunic; reg. tete=tată;/prs. têtis/thetis- gm. Großvater/grandfather";, lt. didelis- eg. "1. big, 2. large, numeorus, 3. strong, 4. important, 5. great";, sg. tètė- lt. tėtis- eg. "dad, daddy, father";; rs. teatea; pgr. tetes- eg. "father";).

Expresia din română:

"apă lină" (lv. lēna upe- eg. "lazy river";, lv. lēni- eg. "leisurely, slow, slowly, heavily";; lat. lenus/lenis) pare a desemna un râu cu o curgere domoală, care permite navigația facilă aval și amonte. Dar în română nu are exact sensul din letonă, părand a fii un "calc lingvistic" din letonă.

Pe lângă aceasta, un număr mare de expresii "coincid" în română cu limbile lituaniană și letonă (dar ele pot proveni și direct din latină)... "de/a lua pildă"; (lv. izpilde- eg. "performance, execution, run";, lv. izpildījums- eg. "accomplishment,

performance", lv. izpildīšana- eg. "execution, fulfilment, implementation, performance, put-through, administration, execution", maghiară példa) pare a fi tot din migrația gepidă de sorginte...

Precum și ro. doină, care ar putea fi și dacic sau tracic:

doină (eg. lyrical folk song; sg. dainē, lt. dainà- eg. "song", gdl. duan/duain <pl.>-eg. "poem, ode, song", gdl. duanag- eg. "little song", irg. dán- eg. "a poem, song, verse, rhyme", lt. Dainuoti-alb.kēdoj- eg. "sing", ps. <saro>d/<saro>dunah <pl.>- eg. "a song, modulation, melody", ps. sandara'h- eg. "a song, a melody, modulation"; np. gāunu- eg. "to sing", lv. dziesma/dzejolis- eg. "song", lv. daina- eg. "folk song", ek. doinu/doñu/tonu- eg. "tune, melody" ? Din lv. dziesma derivăbg. Песен, ch. Píseñ, rs. Песня, ucr. Пісня, care au condus la ro. "piesă"="compoziție", toate corespunzând eg. "song"). De remarcat că în veche prussă segēt- engleză "to do, make" ?

Toate acestea sunt ori par a fi exclusiv supoziții, doar că pe unele vechea prusă le-ar explica mai bine (baltă, zâ/î-rnă, a sluiji, tétea). Pentru prs. butan- ro. "bordei" reținem oiconimul bihorean, iar expresia o consider o coincidență. Ele pot fi la fel de bine de origine tracică în limba română. Pentru etnonim, reținem oiconimele Prisian din Caraș-Severin ori Prosia Argeș. În 1326, Dusburg menționează numele triburilor din Prussia (Bruzi) (cf. Marija Gimbutas, pag. 22): sudovians (sudowite, Suduvă, Jatvingians/Jotvingai; conform *Sadova Nouă/Veche C-S.*; *Sadova Dj.*

?),

galindians

(

galindite, Galinda, slvn. Goljadi/Golēdi;

conform

Goleț C-S. ? Goleș Hd. ? Galeșu Ag. ?

Golineasa

Mh; Galicea/Galiciuica Dj.

?),

pomesani

(

Pamedē;

conform

Pomezau Bh; Pometești și Potmelțu Dj

?),

pogesani

(

Pagudè;

conform

Păgaia Bh ?;

Păgida

Ab; Pojejena C-S. ?

),

varmienses

(Varmè;

conform

Vermeş C-S ?

Vărmaga

Hd

?),

nattangi

(

Notanga

),

sambite

(

Semba;

Sâmbăta Bh ?; Sâmbăteni Arad ?

),

nadrowite

(Nadruva;

Nadanova Mh ?

Năvârgeni

Olt ?),

barthi

(Barta;

Berteştii de Jos/Sus Br.; Berteza Ph ?

),

skalowite (Skalva;

Scăpău Mh ?

Sălciva Hd ? Scroviştea nume loc; haltă lângă localitatea Bălteni ?

), probabil şi

Ludava

(

Ludu Mh

?) şi

Sasna

. În Bihor regăsim şi satele Gepiu şi Gepiş.

Cu lituaniana și letona, coincidențele sunt multiple, dar putem să le deosebim temeinic de latină ? Regionalismul ro. mișină= bârlog/vizuină/ascunzătoare pare legat de lituaniană și letonă (lt./lv. midzenis- engleză "lair"); ro. năbădăi (cu letona: lv. nebaidies- eg. "never fear !"; lv. nebeidzams/ bezgalīgs- eg. "interminable"); ro. veste (letonă : lv. vēsts- eg."message, word"; latgalian ltg. viests- lv. ziņa- eg. "message, news, word, item"; vechea slavă vsl. věstě- "faimă"); ro. verbul "a băga"; (lt. baiga- eg. "end, ending, completion"; lv. bagete- eg. "moulding")) ? Coincidențele cu limba estoniană ori cu finlandeza sau gotica nu am fost capabil să le studiez aprofundat, dar din acestea și livoniană ar putea proveni influențele speciale: ă/î/ș/ț ? Am reținut din livonian pūnga= rōpūnga- engleză "purse, wallet";- ro. pungă (engleză bag, carrier bag; livonian kuot engleză "bag; sack") conform Valda Šuvcāne, leva Ernštreite- "Latvian-livonian-english Phrase Book";, 2005 , pag. 30 !!! E posibil ca și ro. gând (livonian gōnd indică grupul sau semnificația globală) și ro. vârcolac să provină tot din livoniană (și ultimul nu pe filiera "comună" cu north-saami- vezi mai jos), fiind supus transformărilor fonetice specifice limbii române. Poate și ro. măr (livonian umārz- engleză "apple";, latină melus).

Denumiri de localități (sate) livoniene moderne: Paṭikmō (Ovisi); Lūž (Lūžnia); Pizā (Mikettuornis; *Piṭigaia Ag și Cl.; Piscoiu Gj.; Piscani Dj; Piscu Ph ?*); Ūžkilā (Jaunciems; Schiule și Ph; Schela Gj

.
Și Gl.

); Sīkrōg (Sikrags;

Sicrita Ph ? Țuglui sau Segleț Dj ?);

Irē-Irai (Mazirbe;

Urieni Dj; Uria Olt ?

); Kuoštrōg (Kosrags); Pitrōg (Pitrags); Sānag (Saunags); Vaid ori Cast ? (Vaidéje;

Vaidei Gj; Vaideeni Vl. ?

);

Kūolka (Kolka;

Colacu Db; Clocotici C-S.

); Mustānum (Melsils;

Mesteacăn C-S ?

).

Iar din cele menționate de către Selard, Robb- "Livonia, Rus', Baltic Crusades in 13-th Century";, Brill, 2015, pag. 318-323: gm. Adsel/ letonă Adzele sau Ösel/letonă Sāmsala (Oṭelu Ag ?); suedeză Nöteborg/finlandeză Pähkinäsaari (Noapteș Ag ?)...Ymera/estoniană Ūmera/letonă Jumara (Gura Humorului Sv; Homorâciu Ph ?), Padis/estoniană Padise (Padeș Gorj ? Padiș ?), Reval/estoniană Tallin/rusă Колывань(Telenești Republica Moldova ? ori Telești Dâmbovița ?); Polotsk/germ. Plotzekewe/poloneză Połock (Plosca Teleorman ?); Ūxküll/Ykescola/ estoniană Ūksküla/letonă Ikškile (Schiulești Ph ?)... Localitatea Ventspils este

numită în livonian Vāntas (poate Vânăta Gorj ?). Posibil și altele...

Există însă un cuvânt "dilematic" în nort-saami, anume beaŕgalat- engleză "demon (evil spirit)";, asemănător fonetic cu

ro. vârcolac

!? Dar dincolo de potrivirea fonetică, nu mai fac alte comentarii. Amintesc și alte cuvinte totuși din această limbă: north-saami

muoht

a- engleză "snow (noun)";-

ro.

zăpadă/

omăt

; north-saami

yiekŋa

- engleză "ice";- franceză "glace, verglas";, conform

ro.

bocnă

din sintagma "înghețat bocnă";; north-saami olmmoš- engleză "person, human being"; în numele propriu semi-legendar Toma Alimoș (!?); čeaŕda- engleză "tribe, clan"; conform ro. ciurdă, dar probabil potrivire exagerată, căci sensurile diferă (!?). Dar cu excepția neobișnuitului nort-saami anume beaŕgalat- ro. vârcolac, probabil pe filieră sarmatică ("siraci"; ? Remarcă: o zeitate feminină denumită Sárákkká conform Schefferus- History of Lapland, pag. 25 e amintită ca fiind invocată pentru protecție de femei saami; cf. Saraqinisht Albania și Saracinești, cătun înglobat în Murgeni, Vaslui; Siracovo, plasa Ram, Serbia; Syrrako, Grecia) comună ambelor limbi (?), restul par a fi coincidențe sau potriviri forțate. Chiar dacă ar fi existat un aport saami în migrația gepidică, e posibil ca urmele lingvistice să fie aproape cvasi-nule în limbile română, maghiară, slovacă. Vezi și latvian vilkacis-

livonian vīlkatōks-

engleză "werewolf"; (Valda Šuvcāne, Ieva Ernštreite- "Latvian-livonian-english Phrase Book";, 2005 , pag. 41).

DI. de Peyssonel (la care îmi place să mă raportează) scrie în "Oservations sur... les peuples barbares qui ont habité les bords du Danube et du Pont-Euxin";, Paris, 1765, pag. XXX (www.dacoromanica.ro): "La langue Latine, qu'on retrouve encore dans toutes les pays envahis par ces diverses Nations Barbares, et bien une preuve, qu'avant les incursions de ces Peuples, ont parloit Latin dans toutes la Province d'Illyrie, puisque'il est certain que depuis la venue des Barbares, perssones n'y a porté la Langue Latine, et on la retrouve encore dans toutes la Hongrie, la Croatie, la Bohême, la Servie, la Moldavie, la Transsilvanie et la Walaquie. Il falloit donc qu'elle y eût été portée antérieurement à la descente des Barbares, et qu'il eût été si généralement adoptée dans toutes ces provinces Romaines, que les mélange des divers Conquérans, et la confusion des autres Langues, n'ont

pû entierement la déraciner

".

Ipoteza aportului migrației gepide ca etapă în constituirea poporului roman –Partea a V-a

Scris de Valentin-Claudiu I. DOBRE din surse scrise și internet, preluate într-o lucrare literară

Cele mai multe urme presupus gotice (din valul gepidic) ori provenind din vechea prusă (borrusă) ori din alte limbi nordice (baltice) s-ar putea regăsi în toponime (oronime) din masivele Suhard ori Gutâi și puțin difuz în Obcinele Bucovinei, precum și masivul Perșani (județul Brașov) prin livoniană ? Ele sunt pe ansamblu discutabile și poate ? speculative. De asemenea, multe

hidroni

m

e au

explicații logice pentru denumirile lor prin limbile lituaniană și letonă. Precum și

antroponime

presupus "depreciative" (care nu sunt în realitate astfel), de sorginte gotică din valul gepidic (Bălbă/Bălbărau, Fasole, Fricosu/Fricătel; Hârjeu; Herea; Gaiț, Labă/Laboș și altele, care se explică mult mai bine prin gotică, suedeză sau alte limbi germanice).

Oronime:

Iată justificările pentru Suhard:

Vârful Fărăoane 1715 m- conform gotic fairguni- engleză "mountain" ? gotic fairhwus- eng. "world" ? Oarecum incert.

Muntele Șveităria 1562 m- gotic swēpauh- engleză "indeed, however" sau old prussian zvāikstan/svāikstan- engleză "light" ? Incert. Exista o localitate Szwajcaria lângă Suwalki (conform Marija Gimbutas- "The Balts"; Thames & Hudson, Londra, 1963, pag. 114). Poate de la old prussian Swayxtix or Suaixtis, conform lituanian žvaigždys- engleză "the star" (Marija Gimbutas- "The Balts"; pag. 202) sau old

prussian zvaikstan, sváikstan- ro."lumină" sau old prussian svētā- ro. "lume" ? Corespunde oiconimul din Galați, satul Șivița (Șevița)... În comuna Tulucești, de care aparține satul Șivița, în satul de reședință Tulucești am găsit antroponime relevante care conduc la toponime din Elveția (cantonul Schwyz, dar nu numai și Svetiá/Zwettl-Niederösterreich Austria): Bernea, Brânză, Cardon, Drosu (sau poate Druță, antroponim din Fântânești-Galați), Rolea cf. Bern, capitala Elveției; localitatea Brienz și lacul Brienser See canton Bern, dar și Brienz/Brinzauls integrată în Albula/Alvra canton Graubünden (dar și localitatea Brandzejl-Olomoucky Moravia/Cehia, posibil germanic la origine); Ardon canton Valais; vârful Drusberg de 2282 la est de Schwyz, posibil cf. anticului Drusomagus sau Drusimagus-Vindelicia; Rolle canton Vaud, pe lacul Léman/Geneva. De asemenea, antroponimele Pascal, Purcica, Savan. O observație pentru numele Bernea: e probabil extras dintr-un cuvânt germanic semnificând “nobil” (cf. cuvântului din engleza veche beorn- “nobil”). Antroponimul Cardon ar putea fi și turcic (există și o localitate în Tulcea), dar există și o Cardona din marca Hispanică din sec. IX. Deși se află în județul Galați, localitatea Șivița trebuie corelată cu oronimul Șvețaria 1562 m din Masivul Suhard din județul Suceava (Suhărzelu Mare și Mic sunt afluenți de dreapta ai Bistriței Aurii, în apa căruia se varsă între localitățile Ciocănești și Iacobenii. Avem și vârful Suhărzul 1403 m. Interesante sunt și oronimele Șuvir și Șuvăroșu). Unele pot fi oronime regermanizate sub influența dominației austriece.

Muntele Bindireasa 1110 m- gotic bidjian – engleză "pray" ? Incert. Mai probabil de la un "to bind"/"binder" a lega/legătură, probabil un punct de schimb de mesaje sau de reuniune a turmelor pastorale răsfirate ? Neclară proveniența și sensul. O zeiță getică Bendis este descrisă ca zeiță a pădurii și a lunii.

Vârful Suhărzul 1403 m- gotic sokeip- engleză "to seek, ask" ? Incert.

Vârful Bitca 1446 m- din bâta presupus gepidic ?

Muntele Zmeu 1263 m- ancient aramaic šmayyā- engleză "heaven" ? Sau o deformare de la Zamolxis ? Vezi și muntele Zmârzii 1442 m din munții Rarău-Giumalău.

Muntele Giumalău (1857 m)- livonian Jumāl- engleză "God" și livonian jumāllōda- engleză "Holy Communion" Expresia "Mulțumesc lui Dumnezeu" se exprimă astfel în livonian: *Tienū Jumālōn*. Mai mult, engleză "So long !" (Pe curând !) se exprimă în livonian: "Jumālōks !", iar în letonă "Ardievu !". Corespund localități aromânești la granița bulgaro-greacă (fideli ai nepotului regelui Reptila,

care au tins spre aromânizare, decât spre bulgarizare ?);

Vârful Iacob 1322 m- ?

Vârful Omu 1932 m- expresie a credinței ariene: "Hristos ca om" sau o onorare a liderului militar Omharus (lider târziu; neatestat însă ca rege tribal. Există teoria că exista un rege și concomitent cu regele lideri cu atribuții militare de control teritorial, adică semiregi teritoriali: Thrasaric în Sirmium și un anume Gunderith peste "Theisgepiden") ? Același obicei și la maghiari: *kündű* și *gyula*, al treilea demnitar al uniunii tribale fiind denumit *horka*

(conform Lendvai Paul- "Die Ungarn. Eine tausendjährige Geschichte", Ed. Humanitas, 2013) ? O altă variantă a denumirii ar fi o

contractie în doi pași

de la o expresie probabil pseudo-gepidă sau "slavă" pentru cer sau mai probabil nor (conform welsh cwmwl-poloneză chmura- engleză "cloud" ?): Homolje/Omolje (ținut din Timoc), conform și Humulești Neamț și Humele Argeș și oronimele Humăria (dealuri), respectiv Gura Humorului, oronime adaptate ulterior la arianism (dutch hemel-gotic himins-livonian touvõilma-latvian debess-ro. "cer" conform Dobos nume de deal ?; suedeză hjälm/dutch helm/danish hjelm/polish hełm- ro. "coif", suedeză himmel- ro. "cer"),

urmată de o "creștinare tip arian"

? Să fi fost creștinismul arian mai lax cu privire la cutumele funerare ? (morții se incinerau pentru a nu fi devorați de animalele sălbatice în zonele împădurite și montane ? Discutabil totuși. Marea masă a gepizilor înhumau morții. Să fi existat alternări cu recăderi în barbarie și neglijări ale obligațiilor creștinești ? În definitiv, rămăseseră barbari...). Dacă ipoteza

contractiei în doi pași

a denumirii Vârful Omu ar fi adevărată, atunci avem indirect o dovadă a continuității (creștinism în rit arian, intercalată cu stare de barbarie, urmată de o creștinare la ritul ortodox, rit mai strict cu practicile funerare !?).

Vârful Gândacu 1466 m și pârâul Gândacu- "păstorul dac" conform latvian gans- "păstor" ; ori livonian kīndōks- engleză "threshold" (mai probabil ? Un munte care prin modul său de constituire în terase ? permitea o treierare facilă ? De observat în teren)... Sau livonian kīndōd-engleză "nails" ? De asemenea destul de logic, dacă muntele are o formă ascuțită ?

Muntele Pătula 1282 m și vârful Pătul 1199 m- tribul "potulatenses" ? Geograful din Ravenna menționează Potula ca localitate în Dacia (Cosmographia cca. 679).

Vârful Picioru Stejii 1398- conform gotic stap(a)- engleză "place, land" ori gotic stika- engleză "point, moment" ori lituanianul stābas- engleză <idol> ori old prussian stabis- engleză "stone, rock" ? Tot presupus, dar prussă stabis e logic.

Muntele Tarnița 1542 m- conform gotic taikn/tainknins- engleză "sign, wonder" ? Incert.

Vârful Făgețel 1255 m- conform gotic faginop- engleză "to rejoice" ? Neclar.

Vârful Stânișoarei 1698 m- conform gotic stain(a/s)- engleză "stone" ? Neclar.

Vârful Poiana Humorului 1434 m- conform gotic <staina>hamma- engleză "stony adjective used like substantive" ori dintr-un cuvânt gen dutch hemel- engleză "sky" ori polonez chmura- engleză "cloud" ? Neclar totuși.

Muntele Țibău (cu vârful Fluturica 1345 m)- gotic siponje/siponjam din sipōneis- engleză "disciple" ? Oarecum incert. O așezare Țibău la vest de munte pare a justifica poate goticul ?

Masivul Zimbroslava (cu vârful Bretila 1489 m)- conform etnonimelor "țimbrii" și slavi ?

Iată justificările pentru Gutâi:

Vârful Gutâi 1443 m- gotic gatauh- engleză "to lead, to bring" sau gotic gutjia- engleză "priest"; al doilea mai probabil: Vârful Gutâiu Mic (Trei Apostoli) ar fi motivația, există un Deal Adami la N de Ulmoasa (Băița) ? Sau gotic gup- engleză "God" ?

Seini (localitate)- gotic sein(a/ai)- engleză "one's own",. Improbabil;

Vârful Vezeu- gotic wahsjando din wahsjan- engleză "to grow, to increase";
relaționat cu gotic wahstau- engleză "size, stature"; sau gotic wegs- engleză
"storm"; ?

Vârful Tisa 807 m și Vârful Piatra Tisei 857 m și 1023 m- indică legături fonetice cu numele
râului Tisa ?

Vârful Buiana 1064 m- pare din avară, conform numelui propriu Boian ? Sau conform north
ssami bayan- engleză "thunder, lightning (as striking)";

În munții Latoriței:

vârful Goata Mare 1847m;

cracul Țancului vârful La Țancu 1686 m;

muntele Mieruțu 1945 m, vârful Mirăuțu 1606 (la S de Obârșia Lotrului) conform north saami
mieřka- engleză "fog"; ori finlandeză mürskü- engleză "storm";; satele
Miarea/Miericeaua în Gorj; poate și de la slvn. mir- ro. "pace"; ?

În obcinele Bucovinei:

Vârful Găina 1455 m la vest de Moldova-Sulița conform goticului gaiainno=halja- engleză
"hell"; ?

Vârful Veju Mare 1494 m la est de Moldova Sulița conform gotic wegs- engleză "storm" sau livonian vež- engleză "water" (o sursă de izvoare... ?);

În masivele Penteleu-Podu Calului (munții Buzăului):

La S-V de Gura Teghii/Furtunești:

Poiana Gotișului, pâraul Gotiș, pâraul Tainița și cascada Tainiței... conform gotic taikn/tainknins- engleză "sign, wonder" ori leton taisns- engleză <straight> ? Incert.

În munții Nemira:

Vârfurile Nemira Mare 1649 m și Nemira Mică 1627 m- ? conform irlandeză nem/neamh- engleză "heaven" ?

Vârfurile Farcu Mare 1498 și Farcu Mic 1364 m- conform gotic fairguni- engleză "mountain".

Vârful Ghepar 1304 m ?

În munții Făgăraș:

Vârful Coșilor 1511 m ?

Vârful Lepșița 2391 m ?

Munții Jepii de Sus/de Jos ?

Culmea Țuica și Vârful Țuica 1990 m

Vârful Țaglei 1641 m ?

Vârful Negoiu conform avestan asman-/nabah- engleză "sky", cehă nebe/obloha-poloneză niebo/nieboskłon- engleză "sky" ?

În munții lezer:

Muntele Tambura cu vârful Tambura 2294 m (conform Tampere Finlanda ?);

Muntele Găinațul Mare cu vârful Găinațul Mare 1832 m;

Țefeleica cu vârful Țefeleica 1710 m;

Cascoe cu vârful Cascue 2329 m (Valkeakoski, localitate de lângă Tampere, Finlanda ?);

În munții Ciucăș:

Culmea Șuvițelor 1432 m conform north saami suovva- engleză "smoke (noun)";

?;

Munții Bărgău:

Creasta Munții Înșirați 1333 m la N-E de Lunca Ilvei ?

Smizi vârf 1108 m la E de Poiana Stampei conform avestan snaođa- engleză "cloud";

În munții Tarcău:

Culmea Goșman;

Culmea Grindușu 1664 m;

Vârful Ardelea 1589 m, Pârăurile Ardeluța și Goșmanu;

Vârful Smida Floarei 1322 m conform avestan snaođa- engleză "cloud";

În Munții Semenic:

Vârful Neomanul Mare 1122 m, Nemanul Mic 1046 m conform irlandeză nem/neamh-engleză "heaven";

Dealul Găinii 518 m la est de localitatea Var;

Satele Prisian la S de Caransebeș (conform Prusia orientală) și Prosia Argeș; satul Moceris C-S conform livonian mōkierā- eng. "earth, globe" ? Rețin și livonian kōrand- engleză "yard; country-house"; conform Corund ?

Oronimul Perșani (Județul Brașov)- conform livonian pīla- engleză "cloud"; (pl. pīls), transformat fonetic după regulile românești (Vf. Piatra Mare, Muntele Negru, Dealul Negru, Dealul Chingii 814 m conform livoni an kīndōd

-engleză "nails"; Merca 1002 m conform north saami mieřka

- engleză "fog";, probabil tot pe filieră livoniană. Legată de două localități de lângă Okland, Satu Nou/Homoródújfalu și Crăciunel/Karácsonfalva) ? O localitate Ocland și în Republica Moldova. Există două sate Perșunari în Prahova (Cocorăști-Colț și Gura Vadului). În satul Perșunari din Com. Gura Vadului există urmele unei așezări din secolele al IX-lea și al X-a în locul denumit Drumul Bordarilor.

Posibil și altele... Dicționarul gotic e preluat de pe site-ul educațional al Universității din Texas, extras din gotica episcopului Ulfila.

Un număr însemnat de hidronime găsesc explicații prin lituaniană și letonă:

Ard<an,ealu,eleni,uța,eu,uzel,eleana> (lt. ardyti- eg. "unravel, unrip; destroy, demolish; break, disturb";, lt. ardytas- eg. "unripping, unravelling; destroying, pulling down; breaking of peace, disturbance";, lt. ardytojas- eg. "disturber, destroyer";);

Arpadia (sg. arpuoti- lt. vėtyti- eg. "winnow, fan";- "vânturătoare";. El);

Ars<a,anca,asca,eneasca,ura,uri>/Arșița (lt. aršus- eg. "furious, violent, fierce");

Bai<a,cu,>/Băi<așu,eșu,ța> (lt. baisus- eg. "terrible, horrible, frightful, fearful, dreadful, awful, scary");

Bal<aj,așca,eia,ota>/Băl<ășina,ăteasa,easa,escu,luș> (lt. bala- eg. "marsh, bog, slough");

Baldal (lt. balda- eg. "knock, noise"; lt. baldalas- eg. "milk or cream to add to the soup"; ? Zgomotos sau înspumat ?);

Și altele...

O altă metodă este de a verifica frecvența antroponimelor presupuse derivate din cuvinte comune gotice: gotic balPs- engleză <brave> (Bălbă, Bălbărău); goticului domjan-engleză <judge vb.> (Damian ?); old high german fasel- engleză <1.seed; 2. fruit> sau old high german faselt- engleză <penis> (Fasole); gotic friks- engleză <greedy>/gotic faihufriks- engleză <avaricious, stingy> (Fricosu, Fricățel); gotic gadrauhts- engleză <soldier> sau gotic gadaursan- engleză <dare>/franceză <oser> (Gadiuță ?); gotic gaits-engleză <goat> (Gaiță); gotic gutja- engleză <priest> (Gutui); gotic harjis- engleză <army> (Hârjeu/Horjan); old high germanic hēiro- engleză <master> (Herea/Herie); gotic laiba/old high german leibā- engleză <remains, left over> sau gotic liban/ libains- engleză <live, living, life>; gotic lekeis- engleză <physician> (Laba/Laboș și variante...); old english mōdrige- engleză <cousin> (Modruj); gotic reikinon- engleză <rule, govern> (Reghină/Răghină); gotic skauns- engleză <beautiful> (Scăunaș); old high german sibba- engleză <peace> (Sibu/Sibiescu); gotic triwggs- engleză <faithful> (Trică/Triculescu ?)... Despre unele din acestea știu sigur că le regăsim la Gura Teghii Buzău și în localitățile de munte din județul Buzău.

Notă: livoniană folosește pentru puncte cardinale: livonian *mōgōr*/ŭomōg- engleză

"east"; și livonian

vežgōr

/

ōdōg

- engleză "west";. Iar

ōvā

- engleză "stream";. Cuvântul livonian

plūokst

- engleză "float"; (ro. a pluti), conform onomatopeei ro. "pleosc";, precum și livonian

tširikšō

- ro. "a ciripi"; sunt prezente și în română și în livoniană !? Livonian

linā

- engleză "flax"; ro. in ? Livonian

jūdiji

- engleză "chairman; head"; probabil dintr-un gotic "judex";- ro.

"mare rege"; (

Colectiv-"Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea";, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995, pag. 302

) de unde ro. județ ? Livonian

jumāloks

-letonă ardievu- engleză "so long"; ? Livonian

sūorkoz

- engleză "rat"; vreo legătură indirectă cu ro. șoarece ? Sensuri apropiate, dar diferite.

Cuvinte în north-saami: *Dálvi*- engleză "winter";, *Geassi*- engleză

"summer";,

đa

engleză "spring";,

Čakča

- engleză "autumn";;

giella

- engleză "language";;

Bures

- engleză "Hello"; (when shaking hands),

Gákti

- engleză "traditional clothing";,

muoθθa

- engleză "aunt, mother's sister"; ...

Gid

-

Ipoteza aportului migrației gepide ca etapă în constituirea poporului român– Integral

Scris de Valentin-Claudiu I. DOBRE

Marți, 15 Decembrie 2020 08:21 - Ultima actualizare Marți, 22 Decembrie 2020 08:03

□ □ □ **Scris de Valentin-Claudiu I. DOBRE din surse scrise și internet, preluate într-o lucrare literară**